

Aquella tarda mateixa l'home empenqué la tasca d'assegurar l'esdevenidor de l'esposa i dels fills per a quan ell no hi fora. Era ja l'únic interès que el relligava a la vida.

Llevat dels moments que la fiblada horrible li botxinejava el llavi malalt amb aquella roentor de cargolada centella, els dies li passaven en una mena de somnolent impassibilitat, d'home després del món i de les seves coses. La seguida presència de la mort l'anà desfent de tota passió personal, de tot altre sentiment que no fos el d'aquella obligació de ben establir el benestar dels seus, part d'allà d'acabat el seu viure.

A vegades tenia la sensació d'ésser ja com una fantasma de si mateix, una fantasma que vagava entremig de la gent sense poder-se interessar per cap de les coses que l'apassionen. Tots aquells resorts que mouen les accions humanes –l'orgull, la vanitat, la cobejança dels plers de la vida–, que miserables els veia! L'aspra barreja dels homes, lluitant desesperats per coses tan migrades, era un espectacle que no tenia als seus ulls cap sentit. Per què agitar-se de tan forta manera? Tot aquell frenètic batallar servia solament per acostar-los més de pressa a la mort, terme fatal on tot acaba.

Però, sempre que el curs del seu rumiar el conduïa a aquesta conclusió del total anihilament, quelcom en protestava, quelcom li deia dintra seu que no era cert que l'home desaparegués tot ell en la pols de la terra. No: no era possible que tota aquella claredat del seny, i aquella foguerada sentimental del cor, i aquell anhelar de les ànsies generoses, es tornessin no res, foc d'encenalls que no deixa ni fum ni cendra.

I la veu de protesta no venia d'allò obscur que al començament s'agitava, angoixós, en les fondàries de la seva carn, enfront de la idea horrible. Era una altra cosa la que protestava; un no sabia què de molt íntim, quelcom d'arrapat a l'arrel viva de la seva consciència d'home, d'on pujava un veement desig d'eternitat, que era alhora ferma certa de no morir tot ell quan el seu cos moriria. I en Jordi rumiava ansiosament per conciliar

aquells dos termes antitètics: l'experiència quotidiana de la mort, l'home anant-se'n del món per a mai més no tornar-hi, i la realitat d'aquell sentiment que li donava certesa d'haver de perdurar d'ell alguna cosa; no en una vida ultraterrenal, que no sabia imaginar-se, sinó en el món i en la vida on havia passat les seves penes i alegries d'home.

L'enigma se li aclarí tot d'una. Fou com una revelació, que li mostrà en forma nova aquells misteris de la mort i de la vida. I en Jordi s'estranyà de no haver-hi caigut abans, de tan senzill que era.

Per què, sabent-se la mort pròxima, seguia treballant com si hagués de gaudir llargament el fruit dels seus esforços? Què l'obligava a preocupar-se de l'esdevenidor de l'esposa i dels fills, com si fos el seu mateix esdevenidor? L'amor de la família, els llaços de la sang, certament. Però, què hi havia en el fons d'aquell amor? De què estaven fets aquells llaços? En Jordi veia clar que allò no podia pas venir solament del fet d'haver donat als seus fills la vida. Llavors l'Alberta hauria quedat fora d'aquell amor i d'aquells lligams. D'altra banda, les bèsties també donen la vida als fills i ja no s'en recorden més, així que poden valer-se d'ells mateixos.

I l'home pensava: «Es que, als nois, els he donat quelcom més de la vida. Els he donat tot allò que no hi ha balances que pesin, ni canes que amidin, ni picotins que mesurin; tot allò que brolla del seny i raja del cor, i és tan cosa meva com aquestes cames que em porten i aquests braços que m'han ajudat a guanyar-me el pa. I a l'Alberta igualment. I això fa que me'ls estimi com a mi mateix, perquè hi ha en ells una part de la meva pròpia persona. No de la carn i dels ossos que ha d'engolir la terra, sinó d'això altre, que és tan jo mateix com la meva forma corporal i viurà en els meus fills i en els fills dels meus fills quan ja de mi no en quedi rastre. Ve't aquí com l'home no desapareix tot ell, quan la mort se l'en rossega. Qui sap, dintre meu, quantes i quantes engrunes dels avantpassats porto vives! I una part de l'home que sóc viurà també en els meus descendents, tant com hi hagi món, tant com sobre la terra quedin homes.»

Alhora que debatia dintre seu aquests grans misteris, en Jordi anava liquidant ràpidament els seus negocis. L'agitació del seu viure exterior, anant i venint seguidament d'una banda a l'altra, aquí arreglant comptes amb l'un, allà fent tractes per traspassar alguna de les seves empreses contrastava estranyament amb la pau i la serenitat de la seva vida interna. Part de fora era el mar eternament inquiet, eternament bellugadís; part de dintre la immobilitat de la muntanya, que contempla impassible l'agitada lluita dels elements i dels homes.